

ՎԵՐԱԳԱՅԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

1863 ՕԿՈՍՏՈՍ 6

ՍԱԼԸ

ՆՈՒՄԵՐՈ. 16

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Ս'էջիսի վալա ազալըը մագամը սէրաս-
բերի միւսթէշարը սապըգ, աթոնթէթլու
Ս'էջիտ էֆէնտի հազըթլէրինէ :

Սագամը սէրասբերի միւսթէշարըը զապ-
թիյէ միւսթէշարը սապըգ, սաաթէթլու Ն'է-
լալ պէյ էֆէնտի հազըթլէրինէ :

Օպպթիյէ միւսթէշարըը մէճիսի վալա
ազալը քապըգէսինաէն, սաաթէթլու Բառֆ
պէյ էֆէնտի հազըթլէրինէ :

Իզմիր մոճհասէպէճիլիյի, Իզմիր Բօլիթի-
գա մէմուրու, իզգէթլու Ն'էջէթ պէյ էֆէն-
տիյէ :

Իբինճի օրտույի հիւմայուն թահրիլթի
միւսթիլիյի, Թօփիսանէի ամիրէ մէճիլի քեա-
թիպի սանիսի սապըգ, բիֆթիլու Ն'է Քիզա
էֆէնտիյէ :

Օրտույի հիւմայուն մէզբիւր եզգլամա ու
տասը միւսթիլիյի, եզգլամա միւսթիլի սա-
պըգ, ֆիւթուվէթլու Լահէմ էֆէնտիյէ :

Օրտույի հիւմայուն մէզբիւր մէճիսի քե-
թիպիլի Շէպէթ պէյէ իհալէ վէ թէվէճի
պույրուլմուշ տուր :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍԵՆԱՅՆ ՈՂՋԱՄԻՏ ՀԱՅՍ

Պալատ մուհարէր թեվճիթտան մատա տա-
խիլիյէ հափաթիսիմիզ եօգ. վէ բօլիթիգայա տայիր
պիր եէնի Խապէր ալամաղըմըզտան, միւշթէրի-
լէրիմիզ Վանլարըն պիր տալասընք տիյնէթէճէ-
յիզ, քի իշպու ճուսա իրթէսի կիւնիւ պիր վարա-
գայը մախուսէ իլէ նէշը օլունուպ, պիզ տախի ան-
տէն ալարագ տէրճ իթֆիլիզ տիր :

Ստորագրեալքս, Վանայ մէկ քանի հա-
րուստ Հայերուն կիսամու զոհերը, ասկէ

զրեթէ վեց տարի առաջ այս անգութ և
բարբարոս մարդոց դէմ աղքատ և անտե-
րուհի ժողովուրդը պաշտպանել ուզելունս
համար, միայն այն կերպ միշտերու և տառա-
պանաց մատնուիլէն ետքը վերջապէս անոնց
կամրով երկար ժամանակ շղթայակապ մնա-
ցինք բերդերով մէջ, աքսորի մէջ, օստըր
իրկիւններ, անմարդաբնակ վայրեր, վայրենի
ժողովուրդոց մէջ, ընտանիքէ հեռու, եկեղե-
ցիէ հեռու և նոյն իսկ մեր ցաւած հոգւոյն
միւսթարիլն ըլլալու եկեղեցականէ՛ հեռու :

Վանայ մէկ քանի հարուստ Հայերը, որ
մը խորհուրդ կ'ընեն իրենց մէջ, ժողովուր-
դին բրախքովը՝ արիւնովը և ստակովը քիչ
մ'ալ հարստութիւն գիշերու միջոց մը կը մտա-
ծեն, և հետեւալ օրը կ'ընեն ժողովուրդին
իմաց կուտան թէ Տէրութեան զօրացը ձմե-
րանոց մը պիտի շինուի ժողովուրդին ծախ-
քովը, ուստի ամէն մարդ իրեն ինկած բա-
ժինը վճարելու է : Ժողովուրդը Տէրութեան
կողմէն ինչպէս հրովարտակ մը կուգէ տես-
նել, որուն հնազանդելով՝ ամէն մարդ իրեն
կարողութեան ներածը պիտի տնոյ այս շէն-
քին պետքերուն համար : Իշխանները տեսնե-
լով որ այս միջոցը չյաջողեցաւ՝ խօսքերնին
փոխեցին, և կ'ան ըսին թէ Վանայ Աղա-
յին դպրոցին եկամուտ մը պատրաստելու
համար խանի ձեւ շէնք մը պիտի շինուի :
Տնայնի է որ ասանկ բանի մը համար ամէն
Հայ ըստ իւր կարողութեան կամաւոր նուէր
մը պիտի ընէր : Բայց իշխանները այս կերպը
չուզեցին՝ ամենէն բունի ստակ, ծառ և աշ-
խատութիւն պահանջեցին, ամեն մէկուն իրենց
կարողութեան ներածէն փախլի : Ժողովուր-
դը ուզեց իմանալ թէ ո՞րչափ բան պետք
կ'ըլլայ այս շէնքին, որպէս զի անոր համեմատ
ամէն անհատի վրայ պարտք ձգուի իրեն բա-

Ժին ինկածը վճարելու : Իշխաններուն բանին
 չէր դար ասիկա Ժողովուրդին իմացնել , ո-
 ռով հետեւայն ասն իրենց բան մը չէր մնար ,
 ուստի սկսան խստութեամբ վարուիլ Ժողո-
 վուրդին հետ : Հասարակութիւնը մէկ կող-
 մէն ասոնց միտքը հասկընալով , և միւս կող-
 մէն իրենց վրայ ծանրացած բռնին ան-
 տանելի բլալը տեսնելով , սկսան գէմ գնել
 իշխան ըսուած աղաներուն անփրաւ պա-
 հանջմանցը : Իշխանները Ժողովուրդին աչ-
 քը վախցնելու համար , և ավէջ մէկ մար-
 դէ իրենց ուղածքին չափ քտակ առնելու հա-
 մար որոշեցին իրենց մէջը , որ միգմէ մէկ
 քանին վերցնեն միջերնուն , որ այնուհետեւ
 իրենք հանգիստ դարձնենուն նային , ուստի
 բռնեցին միջ քանդարեկեցին Ժողովուրդը
 այս լսելուն պէս չորշին խանութները գո-
 ցիցին և արդարութիւն պահանջելով Առաջ-
 նորդարնն լցունեցան : Այս աղաները իսկոյն
 Օգոստոսի 1-ին և Վիւրթեր բերել քաղով , և
 Առաջնորդարնը կոխեցին ըսելով , անխնայ
 ծեծել տուին Ժողովուրդը ու ցրունեցին :
 Բանտարկեալներն ու անոնց բարեկամները
 տեղական կառավարութեանը բողոքեցին ,
 բայց արոնց դատախազները Վանայ մէջ Քե-
 աղղեցութիւն ունեցողներն էին . և տեղական
 կառավարութեան Ժողովքին մէջ իրենք կը
 բազմէին , Առաջնորդը իրենց դործակիցն էր ,
 ամեն դուռ ասոնց համար բաց էր , ամեն տեղ
 անոնց համար բակ էր . ուստի այս աղաները ,
 փնչակէս ըսին չգիտենք , համոզեցին ժաշան ,
 որով և որերնիս շղթայախապ բանտարկեցին
 բերդերու մէջ , որերնիս ալ սէմէրլի ճիւղով
 արքային հետ տեղեր , ապապրելով որ ջուր
 չտան մինչև որ տեղերնիս հազներ : Ժողո-
 վուրդը պաշտպանելու արիութիւնը փախաւ
 կուրծքերնդու . խոնարհեցանք ասոնց պոչը ,
 խոնարհեցանք ոտքը պագինք Առաջնորդին ,
 մեղիյ գողեցինք ուղածնուն չափ ստակ ,
 մեքալով անգամ դտնելու և տալու յանձ-
 նառու եղանք քայց ոչ որ ականջ կախեց .
 Առաջնորդին իսկ , այն անձը որ ճշմարիտ

մեղաւորին անգամ ներելու պարտական էր
 "ա՛լ մեղայի դռները գողունեցաւ ձեզի գէմ"
 ըսելով՝ երեսն անգին դարձուց , և Ժողուց որ
 մենք մեր անմեղութեան և իրաւասիրութեան
 մեզի պատրաստած բաժակին դառնութիւնը
 քամենք , կերած անխնայ ծեծերնու ցաւը
 տարիներով չգնաց մեր մարմնոյն վրայէն , և
 արքային մէջ քաշած տառապելի վիշտերը
 մինչև ի մահ չպիտի անհետանայ մեր մտքէն :
 Բնտանիքնին մնաց երեսի վրայ , և աւուր հացի
 կարօտ . մեք օտար և անապատ տեղեր ցաւոց
 և հեծութեանց ենթակայ . տուններնիս պատառ
 մը ուտելու հաց չկայ : Մեղ այս թշուառու-
 թեանց մատնողը իր յաղթութեան վրայ ի ու-
 բախանայ , և կսկսի թշուառ և անտերունջ Ժո-
 ղովուրդը կողոպտել , որին անտառը կտրել
 առանց տիրոջը հարցնելու , որմէն չափազանց
 ստակ առնել առանց կարողութեանը նայի-
 լու . որը ծեծելով փետտելով ձրի աշխատը-
 նել առանց անոր ընտանեաց հացը ճարելը
 նայելու . վերջապէս այսօրիս և ասկէ սոս-
 կալի անգթութիւններով այն շէնքը լմնցու-
 նելէն , իրենք յազենալէն և իրենց համար
 Ժողովուրդին փայտով և ստակով տուններ շի-
 նելէն ետք՝ մեղ մեր արքային ետ կը դար-
 ձնեն՝ վախնալով այն Ժամանակին Ազգային
 Վարչութեանէն , որուն ականջը հասած էր
 արդէն Ժողովուրդին աղաղակ . առանց որոյ
 թերեւս մինչև ի մահ արքային մէջ պիտի մը-
 նայինք : Բարեբեկ դարձանք , բայց երկար
 ատեն կրեցինք ասոնց մեղի տուած տանջա-
 նաց հետեանքը . որերնիս խեղճ մնացինք ,
 որերնիս տմբիներով բժշկի խնամոցը կար-
 տացանք , և որերնիս ալ շղթաներուն սոսկա-
 լի նշաններն ու ցաւերը մինչև ի մահ կրելու
 դատապարտուեցանք :

Ա՜յ Պօլսեցիք , եթէ դուք ըլլայիք մեր
 տեղը : — Ետուած չցուցնէ բնաւ մէկ
 հայու մը , — չատոնց գերեզմանն իր դըռ-
 ները փակած էր ձեր վրայ : Արդարութիւն
 պահանջելու համար ելանք Պօլիս եկանք ,
 Ազգային Վարչութեան գիմեցինք . Ազգա-

ով ըլլալը որովհետեւ Վանէն եկած տեղեկագիրն ուղղութեամբ ատեն կորսուած է կ'ըսուի, և յետոյ կ'ըսուի թէ այսինչ Ազգասէր անձը պատուիրած է որ կորսուի :

Եւ քտարի՛ եղաւ, Պօլսոյ փողոցներուն մէջ ձեռքերնիս ծոցերնիս դրած պտտեցնէք, դատընող մը չեղաւ մեզի, աւուր հաջի կարօտ եղանք. այժմ հետեւ ձեռքերնիս անցորդներուն երկնցունենք պիտի չի փառս Ազգային Ընդամանակեայ Վարչութեան : Յոյս չմնաց մեզի մեր Պատրիարքարանէն, որ փոխանակ աղքատներն և հարստահարեալները պաշտպանելու՝ հարգատեններուն և բուհաւորներուն անօրէնութեան գործակից հանդիսացաւ . . .

Օտարի դուռ պիտի զարնենք այսուհետեւ, գուցէ նա աւելի գթասիրտ ըլլայ : Սակայն դեռ մեր վերջին որոշման ձեռք չի զարկած՝ հարկ և պարտ կը համարիմք, Ազգին ընդհանրութեան դիմել, և անկէ՛ ալ անգամ մը օգնութիւն և պաշտպանութիւն փնտռել : Ահա Ազգային Ընդամանակեայ Վարչութիւնը մեզ պաշտպանութիւն չորաւ, վասն զի աղքատ էինք. թէ և երբեմն ույս օրուան իրեն պաշտպանած Վանեցիներէն հարուստ էինք, ճակատնիս բաց պարծենալով կ'ըսեմք, որ անոնցմէ աւելի օգտակար անդամք երբ Ազգիս և անոնցմէ աւելի բարդար պաշտպան աղքատին. և աղքատին պաշտպան կենանուս և աղքատնիս չափազանց սիրելուս պատճառով է որ թոյօք խեղանդամ և անկար ըլլանք ուսհամար մէկու մը ծառայութեան մըտնելու քաջքն անդամ չունինք, քանի որ մենք երբեմն սպասաւորներ ունէինք : Ինչո՞ր հարստութիւննիս՝ փնացաւ, զաւկըններնիս երեսի վրայ մնացին. մենք խաներուն անկիւնները կորազլուէս և յուսահատ մնացինք. ընտանիքնիս արիւն արտաւեր կու լայ :

Ազգային Վարչութիւնը մեզ չ'ձանձնալէն դատ՝ մեզի պէս խեղճերուն և կենդանի նախատակներուն թշնամութիւն ալ կ'ընէ. և մեզ հարստահարողները կ'արդարացնէ : Ընայսուհետեւ ճշմարիտ Հայեր, բարեսիրտ Հայեր, մեզի ուրիշ դուռ կ'ըմնայ զարնել. ոակայն յառաջմանէ հասաւ քիւնաց կուտանք ձեռքն վախճալով որ յանցաւոր չգատուինք ձեր առջև, որոց երկնիզը կրելուս համար է որ մինչև ցարդ մնացինք :

Եւ եթէ մեր արդար դատը քիչ օրէն աղքոյին պաշտպանելու յուսոյ նշոյ մը չտեսնենք, անպարտ կնք. և ապագայ սերունդին

մեր այս ձեռնարկութեանը վրայ ընելու դատասանին մեղքը նոցա՛ վիզը, որ մեզ մեր կամաց հակառակ հոն կ'առաջնորդ են :

1863 Օգոստոս 3 :

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐԵԱԼ ՎԱՆԵՑԻԲՍ :

Պէտք մատուտ հազարնոյս պիղքէնտի Թարափք մը զատն հիւ պիւր շէյ սեփեմէյիզ, լաբին էյեր տէրունի ի լլանտա ըրվայէթ օրունանլար սահի՛ իսէյ հագիգէթ Վանլարա դատը օյմուշտուր : Եւ նէպի գափուսուշտ չարմագ լափզը տախի, քի զաննը ածիզանէմիզէ կէօրէ թէպտիլի մէզհէպ քէյֆէյէթի օյմալը տըր, մերգումգնըն ճէհայէթինէ համլ օրունուր :

Թահվէլիէ միմուէ մի Լահուէ ճեդէյէին ֆիւմիէ :

63 00 Թահվէլիէ միմուէ
52 27 Սուգատուէմ չըգարըլան Լահամ
52 07 Սուտիսարէն չըգարըլան Լահամ

ԻՅԱԼԱԼԹ

Իշպար զաղէթա հաթիթատա իրի տէֆա ուֆագ զըլա ելէ, վէ պիւր տէֆա պէյիւք զըլթա իլէ նէշը օրունուր :

Պիւր երըլը	100	դուրուշ
Ալթը պըլը	60	"
Խէ պըլը	30	"
Ուֆագ նուսխէսի	1	"
Պէյիւք նուսխէսի	2	"

Թաշարլար իլիւն, 50 սաաթըլդ մէսաֆէկէ պուլունան էյալէթէր իլիւն սէնէվի 15 դուրուշ վէ 100 սաաթ մէսաֆէտէ պուլունանլար իլիւն 30 դուրուշ փօսթա փարաքը արընըր :

Իլանաթըն պէհէր սաթըրընտան պիւր տէֆա իլիւն 60 փարաք. իրի տէֆա իլիւն 40 փարաքը նաճագ տըր :

Իբի տէֆապիլդ զիլատէ գօնուլաճագ վէ պէյիւք իլլանաթ իլիւն պըր փազարըլդ օրունուր :

ՄԷՍՈՒՐԻՅՆ

ԻՍԹԱՆԳՈՒՏՍ Պէյիւք Ենի Խանըն իւսթ գաթընտա. Ն° 2. Վարադայը Հափատին օտաար :

ԷՏԻՐՆԷ. Թօրոս Աղա Յօհաննէսեան : ԹԻՒՂԴՈՒՆ. Խաչատուր Աղա Էմմանուէ : ԹԷԲՓՈՒՐ ՏԵՂ. Յարութիւն Աղա Ճամճեան : ՀԱԼԷՂ. Յովհաննէս Աղայ Բիւրքճեանօֆ : Սայըր էյալէթէր իլիւն տէ իլէրուտէ մէմուրլէ Թախիս քըլնաճագ տըր :

ՍԱՀԻԳԻ ՄԱԹԳՈՒՆ ՎԷ ՂԱԶԷԹԱ
Յ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ